

L. van Noort

RENTABILITEIT VAN DE GROENTETEELT
ONDER GLAS IN NEDERLAND

OVER 1 9 7 2

627
101c dupl

Mededelingen en Overdrukken No. 101

September 1973

Landbouw-Economisch Instituut - Conradkade 175 - Den Haag
Telefoon 61 41 61

In de reeks "Mededelingen en Overdrukken" van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied onder meer verschenen:

- No. 78 Rentabiliteit van de tuinbouw in het Zuidhollands Glasdistrict over 1971
- No. 82 Rentabiliteit van de bloemisterij in Aalsmeer e.o. en Ter Aar e.o. over 1971
- No. 83 Rentabiliteit van het kwekersbedrijf in de Bloembollenstreek en op kleigronden van Noord-Holland over 1971
- No. 86 Rentabiliteit van de groenteteelt in de open grond in de provincies Noord- en Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg over 1971/72
- No. 90 Rentabiliteit van de boomkwekerij (kwekersbedrijven) in Boskoop over 1971/72
- No. 100 Rentabiliteit van het gespecialiseerde fruitteeltbedrijf, oogstjaar 1971/72.

Doel en Werkwijze

Het rentabiliteitsonderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit alsmede de inkomensvorming voor de belangrijkste bedrijfstypen.

Met ingang van het boekjaar 1972 is de opzet van het Rentabiliteitsonderzoek gewijzigd. Het regionale onderzoek met name in het Zuidhollands Glasdistrict, Aalsmeer e.o. en Ter Aar e.o. is nu uitgebreid met de groente en snijbloemen onder glas buiten voornoemde centra. De landelijke vertegenwoordiging is voor het boekjaar 1972 gerealiseerd door de bestaande steekproef in de centra (gedeeltelijk) te handhaven en aan te vullen met een nieuwe steekproef die de glastuinbouw buiten de centra representeert. In deze publikatie zijn alleen de uitkomsten van de groenteteelt onder glas in Nederland opgenomen.

Het onderzoek is op een a-selecte steekproef gebaseerd en omvat alleen bedrijven die voor meer dan aan één man emplooi verlenen en die niet met andere takken van bedrijf of beroep zijn gemengd.

De bedrijven zijn met verschillende percentages in de steekproef vertegenwoordigd. In het algemeen zijn de "grotere" bedrijven sterker vertegenwoordigd dan de "kleinere". Bij de berekening van de gemiddelde cijfers is uiteraard met de verschillende steekproefpercentages rekening gehouden.

De cijfers zijn ontleend aan de kas- en bankbescheiden en zo mogelijk aan de loonstaten. Dank zij de medewerking van de veilingen konden onder de opbrengsten de bruto-omzet 1) van de produkten worden opgenomen. Aanvullende gegevens die voor een bedrijfseconomische voorstelling van kosten en opbrengsten noodzakelijk waren zijn via een enquête op deze bedrijven verkregen.

De gebruikte begrippen en kengetallen zijn in dit verslag op pag. 22 toelicht.

De groepering van de bedrijven

In dit verslag zijn de resultaten van 115 glasbedrijven²⁾ met overwegend groente opgenomen. De bedrijven zijn in groepen ingedeeld. Bij deze groepering is rekening gehouden met het bedrijfs onderdeel dat een overwegende plaats inneemt. Bij de tweede indeling zijn de bedrijven geografisch onderscheiden.

---

x) Bij de bedrijven van de steekproef 1972 is deze grens bij 60 S.B.E. gelegd. S.B.E.'s (standaardbedrijfsseenheden) zijn verhoudingsgetallen die een beoordeling mogelijk maken van de productie-omvang van het gehele bedrijf en van de afzonderlijke produktierichtingen.

1) Inclusief omzetbelasting.

2) $\geq 60\%$ van de totale S.B.E. aan glas.

De volgende groepen konden in dit verslag worden opgenomen.

Tabellen A 1 t/m 7	Aantal bedrijven
≈ 60% van de S.B.E in glas aan verwarmde glasgroente	93
waarvan bedrijven met ≥ 50% buisverwarming	(62)
waarvan bedrijven met ≥ 50% heteluchtverwarming	(31)
≈ 60% van de S.B.E. in glas aan onverwarmde glasgroente	<u>22</u>
	115

Tabellen B 1 t/m 7

Bedrijven gelegen in het Zuidhollands Glasdistrict	56
Bedrijven gelegen in overig Nederland	<u>59</u>
	115
waarvan bedrijven ≥ 60% van de S.B.E. in glas aan verwarmde glasgroente	
gelegen in: het Zuidhollands Glasdistrict	(46)
overig Nederland	(47)

Samenvatting van de bedrijfsresultaten in 1972 van de groenteteelt onder glas in Nederland

De bedrijfsresultaten van de bedrijven met glasgroente in Nederland waren over 1972 gemiddeld negatief. Het gemiddeld ondernemersoverschot bedroeg $\times$ f 5.380,-, dat is 4% van de kosten. De verwarmde glasgroentebedrijven in het Zuidhollands Glasdistrict waren gemiddeld minder verliesgevend dan de bedrijven van overig Nederland, de tekorten waren resp. $\times$ f 1.750,- en $\times$ f 11.290,- (gemiddeld per bedrijf). Voor de bedrijven met onverwarmde glasgroente waren eveneens de kosten hoger dan de opbrengsten, te weten f 8.310,- een verlies van 11% van de kosten.

Van de 115 deelnemende bedrijven had 35% een positief ondernemersoverschot. Deze 35% winstgevendende bedrijven vertegenwoordigen 49% van de totale produktiewaarde. 32% had een negatief ondernemersoverschot van 0 - 10%, 16% van 10 - 20% en 17% van 20% en meer van de kosten.

De ontwikkeling van de kosten en opbrengsten (1972 t.o.v. 1971) kon alleen voor de bedrijven van het Zuidhollands Glasdistrict worden vastgesteld. Zowel de kosten als de opbrengsten namen met 4% toe. Het ondernemersoverschot per f 100,- kosten bleef daardoor ongewijzigd, namelijk $\times$ 1% van de kosten.

Het arbeidsinkomen - bestaande uit de als kosten gecalculeerde handenarbeid van de ondernemer verminderd met het negatieve ondernemersoverschot - bedroeg gemiddeld f 18.330,- per ondernemer. Dit betekent dat de kosten van de handenarbeid van de ondernemer niet volledig is vergoed.

Het gezinsinkomen (uit het bedrijf) werd gemiddeld op f 30.580,- per ondernemer berekend. Van de ondernemers had 18% een inkomen hoger dan f 40.000,-, 48% een inkomen tussen de f 15.000,- en f 40.000,- en 34% een gezinsinkomen lager dan f 15.000,-.

De bedrijven hebben gemiddeld in 1972 voor ca. f 20.200,- geïnvesteerd. De totale afschrijving werd op f 20.500,- berekend. Het aantal bedrijven met grote investeringsactiviteiten was beperkt, 15% van de bedrijven investeerde voor meer dan f 40.000,-, deze 15% van de bedrijven maken voor 72% deel uit van de totale investering in produktiemiddelen.

De toeneming van het vreemd vermogen bleef beperkt tot ca. f 2.200,-. Het vreemd vermogen bedroeg f 119.500,- (gemiddeld per bedrijf) per 1 januari 1973. Het eigen vermogen kan nog niet worden vastgesteld.

Bedrijfsresultaten 1972 (gemiddeld per bedrijf)

Alle bedrijven	waarvan bedrijven $\pm$ 60% van de SBE in glas aan		
	verwarmede glasgroente	onverwarmede glasgroente	
	w.v. bedrijven gelegen in:		
	het Zuidholl.	Overig	
	Glasdistrict	Nederland	
Aantal bedrijven	115	47	22
Oppervlakte staand glas verwarmd (are)	63	82	58
Oppervlakte staand glas onverwarmd (are)	10	5	1
Gehvesteerd vermogen	244 000	298 000	209 000
Produktiewaarde in %	100	70	23
Arbeidsbezetting in manjaren	3,0	3,2	2,9
Opbrengsten	141 200	155 600	119 880
Kosten	146 580	160 420	131 170
Ondernemersoverschot	% 4 820	% 1 750	% 11 290
Idem per f 100,- kosten	% 4	% 1	% 9
Percentage winstgevendende bedrijven	35	43	23
Inkomen			
Arbeidsinkomen van de ondernemer ¹⁾	18 330	21 280	14 290
Ondernemersinkomen	24 900	29 820	19 030
Gezinsinkomen uit bedrijf	30 580	33 710	27 170
			14 820
			17 480
			25 270

% = negatief.

1) Gemiddeld per ondernemer.

De bedrijfsresultaten

In de tabellen A 1 en B 1 is een beeld gegeven van het grondgebruik en de arbeidsbezetting. Ten aanzien van het grondgebruik dient te worden opgemerkt dat in afwijking van vorige verslagen alle produkten onder staand glas die in 1972 zijn geoogst in het grondgebruik zijn opgenomen. Een uitgebreide specificatie van kosten en opbrengsten alsmede enkele kengetallen zijn in de tabellen A 2 en B 2 opgenomen. Daaruit blijkt dat gemiddeld voor de glasgroentebedrijven een nadelig ondernemersoverschot van f 5.380,- werd vastgesteld, dat is $\% 4$ van de kosten.

Voor alle onderscheiden groepen van bedrijven werd een negatief resultaat berekend. De bedrijven met verwarmde glasgroente waren gemiddeld minder verliesgevend dan de groep bedrijven met onverwarmde glasgroente. Dit geldt ook voor de bedrijven met verwarmde glasgroente van het Zuidhollands Glasdistrict t.o.v. de bedrijven die in overig Nederland zijn gelegen, zie onderstaande teksttabel.

	Ondernemersoverschot		
	gemiddeld per bedrijf	in $\%$ van de kosten	gemiddeld per 100 m ² staand glas
Verwarmde glasgroente	$\% 4\ 820$	$\% 3$	$\% 60$
w.v. bedrijven in het Zuidholl. Glasd.	$\% 1\ 750$	$\% 1$	$\% 20$
w.v. bedrijven in Overig Nederland	$\% 11\ 290$	$\% 9$	$\% 190$
Onverwarmde glasgroente	$\% 8\ 310$	$\% 11$	$\% 160$
Alle bedrijven	$\% 5\ 380$	$\% 4$	$\% 70$

Bij een geografische onderscheiding van de 93 bedrijven met verwarmde glasgroente blijken er vrij grote verschillen in de gemiddelde rentabiliteit voor te komen.

Geografische onderscheiding	Aantal bedrijven	Ondernemersoverschot per f 100,- kosten (ongewogen)
Westland	29	$\% 1$
Rest Zuid-Holland	22	$\% 6$
Limburg	14	$\% 2$
Noord-Brabant	14	$\% 17$
Overig Nederland	14	$\% 15$
	93	$\% 6$

Het verschil in rentabiliteit tussen het Westland, rest Zuid-Holland en Limburg is statistisch niet betrouwbaar. Dit geldt ook voor het verschil tussen Noord-Brabant en overig Nederland. De gemiddelde resultaten in de laatste gebieden liggen betrouwbaar lager dan in de eerstgenoemde gebieden.

De spreiding van de rentabiliteit

In de tabellen A 3 en B 3 is de spreiding van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten opgenomen. Het percentage van de winstgevende bedrijven bedroeg voor de glasgroenteteelt 35. Voor de verwarmde en onverwarmde glasgroentebedrijven bedroegen deze percentages resp. 37 en 28.

In nevenstaande tabel is voor elke groep het aandeel in de produktiewaarde van alle deelnemende bedrijven tot uitdrukking gebracht. Het blijkt dat de groep verwarmde glasgroente (84% van de bedrijven) 93% van de totale produktiewaarde omvat. Van deze laatste 93% kan 70% worden toegerekend aan de verwarmde glasgroentebedrijven

in het Zuidhollands Glasdistrict. In de laatste kolom is (voor elke onderscheiden groep van bedrijven) het aandeel van de produktiewaarde vermeld, dat door de winstgevende bedrijven is voortgebracht. Het blijkt dat de 35% winstgevende bedrijven 49% van de totale produktiewaarde vertegenwoordigen.

	Aantal bedrij- ven	Aantal bedrij- ven in %	Produktie- waarde in %	Percen- tage winstge- vende bedr.	% Prod. waarde van de winstge- vende bedr.
Verwarmde glasgroente	93	84	93	37	50
w.v. bedrijven in het ZHG	46	(57)	(70)	43	56
w.v. bedrijven in Ov.Nederland	47	(27)	(23)	23	34
Onverwarmde glasgroente	<u>22</u>	<u>16</u>	<u>7</u>	<u>28</u>	<u>31</u>
Alle bedrijven	115	100	100	35	49

Vergelijking met het vorig jaar

De vergelijking van de uitkomsten over 1972 met die van 1971 kan alleen worden gegeven van 56 (dezelfde) bedrijven met groenteteelt onder glas van het Zuidhollands Glasdistrict.

	1971	1972
Aantal bedrijven	56	56
Oppervlakte stand glas	83 are	83 are
Arbeidsbezetting	2,9 manjr.	3,1 manjr.
Opbrengsten		
groente en fruit	149 180	152 500
overige opbrengsten	<u>4 750</u>	<u>7 400</u>
	153 930	159 900
Kosten		
arbeidskosten	43 660	51 950
rente- en afschrijvingskosten	40 970	39 520
brandstoffen	27 930	25 560
overige kosten	<u>43 180</u>	<u>44 830</u>
	155 740	161 860
Ondernemersoverschot	× 1 810	× 1 960
Idem in % van de kosten	× 1	× 1

Ten opzichte van 1971 namen zowel de kosten als de opbrengsten met ca. 4% toe. De toeneming van de kosten kan als volgt worden gespecificeerd:

	toeneming	afneming
arbeidskosten (w.v.door wijziging loonniveau 3,8%)	5,3%	
brandstoffen		1,5%
afschrijving en rente(w.v.door wijz.rentetarief ^{x)} 1,8%)		1,0%
overige materialen en kosten	<u>1,1%</u>	
	6,4%	<u>2,5%</u>
Per saldo	3,9%	

x) Met ingang van het boekjaar 1972 is het rentetarief voor de slijtende produktiemiddelen, de vaste plantopstand en de behoefte aan vlottende middelen op 7% en voor de grond op 3 1/2% vastgesteld (rentevoet 1971 was 7 1/2%). Bij de vaststelling van het rentetarief voor 1972 is met vertraging het verloop van het rendement op staatsobligaties gevolgd, waarbij rekening is gehouden, dat deze tevens een vergoeding omvat voor de waardevermindering van het geld.

Het inkomen per ondernemer

In de tabellen A 4 en B 4 is het inkomen per ondernemer opgenomen. Het arbeidsinkomen - bestaande uit de als kosten gecalculeerde handenarbeid van de ondernemer verminderd met het negatieve ondernemersoverschot - bedroeg gemiddeld f 18 330,-. Dit betekent dat de kosten van de handenarbeid van de ondernemer niet volledig is vergoed.

Bij toevoeging van de rente die meer berekend is dan betaald werd het ondernemersinkomen op f 24.900,- vastgesteld. Het gezinsinkomen - ondernemersinkomen vermeerderd met de kosten van de handenarbeid van de gezinsleden - bedroeg gemiddeld f 30.580,- per ondernemer.

	Aantal bedrijven	Aantal onderne- mers	Arbeids- inkomen gemiddeld	Onderne- mersink. inkomen per ondernemer	Gezins- inkomen
Verwarmde glasgroente	93	115	18 990	26 290	31 570
w.v. bedrijven in het ZHG	(46)	(53)	21 280	29 820	33 710
w.v. bedrijven in Ov.Nederland	(47)	(62)	14 290	19 030	27 170
Onverwarmde glasgroente	22	25	14 820	17 480	25 270
Alle bedrijven	<u>115</u>	<u>140</u>	<u>18 330</u>	<u>24 900</u>	<u>30 580</u>

De spreiding van het inkomen

In onderstaande teksttabel zijn de spreidingen van het arbeidsinkomen, het ondernemersinkomen en het gezinsinkomen per ondernemer opgenomen. Hieruit blijkt o.m. dat 15% van de ondernemers een negatief arbeidsinkomen had. Dat wil dus zeggen dat in die gevallen het bedrijfsverlies (negatieve ondernemersoverschot) hoger was dan het gecalculeerde loon voor de ondernemer. Na toevoeging van de rente over het eigen vermogen en het gecalculeerde loon voor de gezinsleden (gezinsinkomen) wordt het percentage van ondernemers met een negatief gezinsinkomen tot 6% gereduceerd. Van 94% met een positief gezinsinkomen had 76% een inkomen hoger dan f 15.000,- en 28% hoger dan f 40.000,-.

In de tabellen A 5 en B 5 is voor alle onderscheiden groepen van bedrijven de spreiding van het ondernemersinkomen opgenomen.

Inkomensklasse	Arbeids- inkomen %	Ondernemers- inkomen %	Gezins- inkomen %
Negatief	15	13	6
f 0 -< f 5.000,-	5	4	2
f 5.000,- -< f 15.000,-	22	17	16
f 15.000,- -< f 25.000,-	26	21	16
f 25.000,- -< f 40.000,-	21	27	34
f 40.000,- -< f 60.000,-	7	10	16
f 60.000,- -> f 60.000,-	4	8	10
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Investerings in duurzame produktiemiddelen

De investeringen in duurzame produktiemiddelen zijn voor alle groepen van bedrijven opgenomen in de tabellen A 6 en B 6.

Als uitbreiding- en/of diepteinvestering is globaal beschouwd de bruto-investering minus de gecalculeerde afschrijving op duurzame produktiemiddelen en plantopstanden.

De bedrijven hebben gemiddeld in 1972 voor ca. f. 20.200,- geïnvesteerd^{x)}. De totale afschrijving werd op f 20.500,- berekend, zodat er gemiddeld geen uitbreiding- en/of dieptefinvesteringen hebben plaatsgehad.

Aantal bedrijven	115
Bruto-investeringen ^{x)}	20 240
Afschrijvingen	<u>20 550</u>
Netto-investering	7 310
Gefinveesterd vermogen	244 000

Het aantal bedrijven met grote investeringsactiviteiten was beperkt, 15% van de bedrijven investeerde voor meer dan f 40.000,- per jaar. Deze 15% van de bedrijven met meer dan f 40.000,- bruto-investeringen maken voor 72% deel uit van de totale investeringen van alle 115 onderzochte bedrijven. Circa 8% van de bedrijven heeft niet geïnvesteerd.

Investeringsklasse	Alle bedrijven
niet geïnvesteerd	8
f 1 - < f 5.000,-	46
f 5.000,- - < f 20.000,-	25
f 20.000,- - < f 40.000,-	6
f 40.000,- - > f 40.000,-	15
	<u>100</u>

Het vreemd vermogen

In de tabellen A 7 en B 7 is de stand van het vreemd vermogen zowel aan het begin als aan het einde van het jaar opgenomen. Ook de mutaties die zich in 1972 hebben voorgedaan zijn vermeld.

De toeneming van het vreemd vermogen bleef (gemiddeld voor alle bedrijven) beperkt tot ca. f 2.200,-, zodat het vreemd vermogen per 1 januari 1973 f 119.500,- bedroeg.

Doordat we nog niet beschikken over een volledige balans, kan het eigen vermogen nog niet worden vastgesteld.

x) Minus desinvesteringen.

Tabel A.2. Bedrijfsresultaten over 1972 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven				waarvan $\geq$ 60% van de S.B.E. in glas aan		onverwarnde glasgroente
	bedrijven	verwarnde glasgroente	buisverwarm. heteluchtverwarm.	waarvan overwegend buisverwarm. heteluchtverwarm.	oververwarnde glasgroente		
Aantal bedrijven	115	93	62	31	22		
Omzet in %	100	99	73	20	7		
Gehvesteerd vermogen per 1 januari 1972	244 000	269 000	305 000	188 000	1 15 000		
KOSTEN							
Afschrijving duurzame produktiemiddelen	20 310	22 420	25 370	15 720	9 270		
Afschrijving vaste plantopstand	240	200	90	440	480		
Huur en pacht	360	370	320	490	280		
Rente	15 140	16 820	19 370	11 040	6 350		
Onderhoud	3 580	3 980	4 450	2 910	1 500		
Energiekosten	23 390	27 480	34 900	10 610	2 070		
Meststoffen	3 540	3 910	4 450	2 680	1 610		
Zaad- plant en pootgoed	7 320	7 820	8 610	6 020	4 710		
Bestrijdingsmiddelen	2 610	2 930	3 200	2 330	910		
Overige materialen	1 470	1 620	1 790	1 220	700		
Werk door derden	3 260	3 600	3 750	3 280	1 470		
Afleveringskosten	11 080	12 150	12 930	10 380	5 530		
Autokosten	1 420	1 460	1 610	1 120	1 190		
Arbeid ondernemers	26 040	26 300	26 810	25 140	24 690		
Arbeid gezinsleden	6 390	5 970	6 150	5 560	8 600		
Arbeid personeel	16 810	19 570	23 770	10 040	2 390		
Overige kosten	3 620	3 820	4 140	3 100	2 620		
Totaal	146 580	160 420	181 710	112 080	74 370		
OPBRENGSTEN							
Groente en fruit	135 370	149 370	168 740	105 410	62 280		
Bloemen	2 440	2 470	2 980	1 320	2 320		
Overige tuinbouwprodukten	140	160	160	140	50		
Overige opbrengsten	2 280	2 530	2 800	1 910	950		
Aanwas vaste plantopstand	970	1 070	1 350	430	460		
Totaal	141 200	155 600	176 030	109 210	66 060		
Ondernemersoverschot	% 5 380	% 4 820	% 5 680	% 2 870	% 8 310		
ONDERNEMERSOVERSCHOT							
per f 100,- kosten (gewogen)	% 4	% 3	% 3	% 3	% 11		
per f 100,- kosten (ongewogen)	% 6	% 6	% 6	% 4	% 10		
per f 100,- gehvesteerd vermogen	% 2	% 2	% 2	% 2	% 7		
ARBEIDSINKOMEN PER MANJAAR	14 780	15 030	14 990	15 170	12 830		

% = negatief.

12 Tabel A 3. Spreiding van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten
(aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in procenten)

Aantal bedrijven	Alle bedrijven	waarvan $\geq$ 60% van de S.B.E. in glas aan			
		verwarde glasgroente	waarvan overwegend buisver- warming	hetelucht- verwarming	onverwarde glasgroente
Rentabiliteitsklasse	%	%	%	%	%
Aantal bedrijven	115	93	62	31	22
Rentabiliteitsklasse	%	%	%	%	%
negatief					
> 30	10	9	11	4	13
30 - 20	7	8	7	9	4
20 - 10	16	14	12	21	25
10 - 0	32	32	29	38	30
Totaal verliesgevend	65	63	59	72	72
Positief					
0 - 10	23	25	29	16	14
10 - 20	8	8	10	4	7
20 - > 20	4	4	2	8	7
Totaal winstgevend	35	37	41	28	28
	100	100	100	100	100

Tabel A4. Inkomen uit het bedrijf over 1972
(gemiddeld per ondernemer)

	Alle be- drijven	waarvan $\geq$ 60% van de S.P.E. in glas aan		22
		verwarde glasgroente	waarvan overwegend buisver- warming	
Aantal bedrijven	115	93	62	31
Aantal ondernemers	140	115	81	34
Ondernemersoverschot	$\% 4\ 780$	$\% 4\ 260$	$\% 4\ 880$	$\% 2\ 720$
Handenarbeid ondernemer	23 110	23 250	23 030	23 810
Arbeidsinkomen van de ondernemer	18 330	18 990	18 150	21 090
Rente meer berekend dan betaald	6 570	7 300	8 140	5 210
Ondernemersinkomen	24 900	26 290	26 290	26 300
Handenarbeid gezinsleden	5 680	5 280	5 280	5 270
Gezinsinkomen uit bedrijf	30 580	31 570	31 570	31 570
				25 270

$\%$ = negatief.

Tabel A6. Investerings in duurzame produktiemiddelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven		waarvan $\geq 60\%$ van de SBE in glas aan		waarvan overwegend		onverwarnde	
	be-	drijven	verwarnde	glasgroente	buisver-	hetelucht-	glasgroente	glasgroente
	115	93	62	31	22	22		
A antal bedrijven								
Investerings in:								
grond	3 030	3 610	5 080	270				
gebouwen	2 080	2 450	3 210	740	150			
glasopstanden	5 400	5 830	5 540	6 510	3 100			
installaties	6 190	6 910	8 140	4 090	2 460			
mach./werktuigen	2 620	2 880	2 820	3 030	1 260			
overige inventaris	810	770	860	560	990			
levende inventaris	970	1 070	1 350	430	460			
Totaal	21 100	23 520	27 000	15 630	8 420			
minus desinvesteringen	860	690	810	420	1 720			
Totaal bruto-investeringen	20 240	22 830	26 190	15 210	6 700			
Afschrijving duurzame produktiemiddelen	20 310	22 420	25 370	15 720	9 270			
Afschrijving levende inventaris	240	200	90	440	480			
Totale afschrijvingen	20 550	22 620	25 460	16 160	9 750			
Netto-investering	310	210	730	950	3 050			
Gehvesteerd vermogen	244 000	269 000	305 000	188 000	115 000			
Netto-investering in % van het gehvesteerde vermogen	%	0	0	%	1	%		3

% = negatief.

6 Tabel A7. Mutaties van het vreemd vermogen in 1972 en een specificatie van het vreemd vermogen per 1 januari 1973 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	waarvan $\geq$ 60% van de S, B, E in glas aan			
		verwarnde glasgroente	waarvan overwegend buisverwarm. beteluchtverw. glasgroente	onverwarnde glasgroente	
Aantal bedrijven	115	93	62	31	22
Stand van het vreemd vermogen per 1-1-1972	117 260	131 250	156 440	74 050	44 240
Mutaties in 1972					
Materialen en diensten	1 690	2 160	2 510	1 360	760
Investerings in produktiemiddelen	% 250	% 530	% 800	110	1 230
Kort bankkrediet	% 110	% 140	% 200	-	-
Familieleden	% 770	% 800	% 1 790	1 460	620
Particulieren	% 220	% 250	% 360	-	40
Rabobanken: vast voorschot	% 2 190	% 2 830	% 4 670	1 350	1 150
overig	1 860	1 950	3 160	% 810	1 420
Overige kredietinstellingen	2 230	2 850	4 550	% 1 020	1 000
Totaal	2 240	2 410	2 400	2 450	1 380
Stand per 1-1-1973					
Materialen en diensten	10 450	12 140	15 250	5 080	1 660
Investerings in produktiemiddelen	2 770	3 000	3 790	1 220	1 550
Kort bankkrediet	50	70	90	-	-
Familieleden	18 250	20 830	25 310	10 670	4 790
Particulieren	140	70	40	120	530
Rabobanken: vast voorschot	69 790	77 080	87 440	53 580	31 700
overig	12 890	14 640	19 460	3 690	3 740
overige kredietinstellingen	5 160	5 830	7 460	2 140	1 650
Totaalstand per 1-1-1973	119 500	133 660	158 840	76 500	45 620

% = afgenomen.

Tabel B.1. Grondgebruik en arbeidsbezetting over 1972 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle be- drij- ven		Waarvan bedrijven gelegen in :			Waarvan bedrijven ≥60% v/d SBE in glas aan verw.glasgroente bedr. gelegen in :				
			het Overig		het Overig					
			ZHG	Nederl.	ZHG	Nederl.				
Aantal bedrijven	115		56	59	46	47				
Aantal bedrijven in %	100		65	35	57	27				
	are		are	are	are	are				
I Glastuinbouw:										
a. buisverwarming										
tomaten	33	43	14	49	18					
tomaten - nateelt	3	2	5	2	7					
komkommers	11	14	6	16	7					
komkommers-nateelt	13	14	9	17	11					
sla	20	22	16	25	21					
overige groenten	6	4	9	5	11					
overige produkten	2	4	-	4	-					
totaal	98	47	103	59	59	26	118	67	75	33
b. hetelucht										
tomaten	12	13	11	13	14					
komkommers	1	-	3	-	4					
sla	22	17	30	18	36					
overige groenten	4	1	10	2	11					
totaal	39	16	31	14	54	21	33	15	65	25
c. onverwamd										
tomaten	5	6	4	3	1					
komkommers	1	-	1	-	-					
sla	7	6	7	3	2					
overige groenten	8	8	10	3	1					
overige produkten	1	2	-	1	-					
totaal	22	10	22	10	22	9	10	5	4	1
d. platglas	1		2	1	1	1				
II Opengrondstuintbouw:										
groente en vroege aardap.	30	9	68	8	71					
overige produkten	4	2	8	2	10					
braak	5	5	3	5	2					
Totaal tuinbouw	113	101	136	103	143					
Akkerbouw en grasland	14	12	17	13	16					
Verhuurd aan derden	5	3	11	3	13					
Erf, blijv. paden, enz.	27	26	27	27	27					
Totaal kad. oppervlakte	159	142	191	146	199					
waarvan eigendom	127	111	156	114	174					
Aantal ondernemers p. bedrijf	1,13		1,12	1,15	1,12	1,15				
Arb. bezetting in manjaren										
Arbeid v.d. ondernemer(s)	1,4	1,4	1,5	1,4	1,5					
Arbeid v.d. gezinsleden	0,4	0,3	0,6	0,3	0,6					
Arbeid v. vast personeel	0,8	1,0	0,3	1,1	0,4					
Arbeid v. los personeel	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4					
Totale arbeidsbezetting	3,0	3,1	2,8	3,2	2,9					

Tabel B 2. Bedrijfsresultaten over 1972 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven		Waarvan bedrijven gelegen in:		Waarvan bedrijven $\geq$ 60% van de SBE in glas aan verwarmde glasgroente bedrijven gelegen in:	
	bedrijven	1972	het ZHG		het ZHG	
			Ov.Nederland	Ov.Nederland	Ov.Nederland	Ov.Nederland
Aantal bedrijven	115		56	59	46	47
Omzet in %	100		74	26	70	23
Gefinveesteed vermogen per 1 januari 1972	244 000		276 000	185 000	298 000	209 000
KOSTEN						
Afschrijving duurzame produktiemiddelen	20 310		22 490	16 216	24 330	18 390
Afschrijving vaste plantopstand	240		90	530	60	480
Huur en pacht	360		400	280	430	250
Rente	15 140		16 940	11 770	18 400	13 500
Energiekosten	3 580		4 240	2 340	4 600	2 650
Meststoffen	23 390		28 280	14 250	32 030	17 880
Zaad- plant en pootgoed	3 540		4 080	2 530	4 420	2 840
Bestrijdingsmiddelen	7 320		7 960	6 120	8 300	6 800
Overige materialen	2 610		2 810	2 230	3 110	2 560
Werk door derden	1 470		1 640	1 150	1 780	1 270
Afleveringskosten	3 260		4 020	1 840	4 310	2 120
Autokosten	11 080		11 640	10 050	12 500	11 410
Arbeid ondernemers	1 420		1 450	1 360	1 490	1 490
Arbeid gezinsleden	26 040		25 320	27 400	25 630	27 720
Arbeid personeel	6 390		4 920	9 150	4 360	9 370
Overige kosten	16 810		21 710	7 650	24 500	9 190
Totaal	3 620		3 870	3 170	4 100	3 250
	146 580		161 860	118 030	174 310	131 170
OPBRENGSTEN						
Groente en fruit	135 370		152 500	103 360	164 530	117 470
Bloemen	2 440		3 620	250	3 640	10
Overige tuinbouwproducten	140		150	120	160	130
Overige opbrengsten	2 280		2 460	1 930	2 890	1 770
Aanwas vaste plantopstand	141 370		1 170	590	1 340	1 500
Totaal	141 200		159 900	106 250	172 560	119 880
Ondernemersoverschot	5 380		1 960	11 780	1 750	11 290
ONDERNEMERSOVERSCHOT						
per f 100,- kosten(gevoegen)	4		1	10	1	9
per f 100,- kosten (ongewogen)	6		3	12	3	11
per f 100,- geïnvesteerd vermogen	2		1	6	1	5
ARBEIDSINKOMEN PER MANJAAR	14 780		16 230	11 750	16 270	12 110

∕ = negatief.

Tabel B 3.

Spreiding van het ondernemersoverschot per f 100,- kosten
(aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in procenten)

	Alle bedrijven		Waarvan bedrijven gelegen in:		Waarvan bedrijven $\geq$ 60% van de S.B.E. in glas aan verwarmde glasgroente bedrijven gelegen in:		
	Aantal bedrijven	%	het Zuidhollands Glasdistrict		Overig Nederland	het Zuidhollands Glasdistrict	Overig Nederland
			Aantal	%			
Aantal bedrijven	115		56	59	46	47	
Rentabiliteitsklasse		%	%	%	%	%	%
negatief							
> 30	10	10	6	17	7	14	14
30 - 20	7	7	4	13	5	14	14
20 - 10	16	16	15	19	12	20	20
10 - 0	32	32	33	28	33	29	29
Totaal verliesgevend	65		58	77	57	77	
Positief							
0 - 10	23	23	29	13	31	12	12
10 - 20	8	8	9	5	9	4	4
20 - >20	4	4	4	5	3	7	7
Totaal winstgevend	35		42	23	43	23	
	100		100	100	100	100	

Tabel B 4. Inkomens uit het bedrijf over 1972
(gemiddeld per ondernemer)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen in:		Waarvan bedrijven $\geq 60\%$ van de S.B.E. in glas aan verwarmde glasgroente bedrijven gelegen in:	
		het Zuidhollands Glasdistrict		het Zuidhollands Glasdistrict	
		Overig Nederland	Overig Nederland	Overig Nederland	Overig Nederland
Aantal bedrijven	115	56	59	46	47
Aantal ondernemers	140	64	76	53	62
Ondernemersoverschot	% 4 780	% 1 760	% 10 250	% 1 560	% 9 810
Handenarbeid ondernemer	23 110	22 710	23 840	22 840	24 100
Arbeidsinkomen van de ondernemer	18 330	20 950	13 590	21 280	14 290
Rente meer berekend dan betaald	6 570	7 940	4 090	8 540	4 740
Ondernemersinkomen	24 900	28 890	17 680	29 820	19 030
Handenarbeid gezinsleden	5 680	4 410	7 960	3 890	8 140
Gezinsinkomen uit bedrijf	30 580	33 300	25 640	33 710	27 170

% = negatief

Tabel B 5. Spreiding van het ondernemersinkomen
(aantal ondernemers per inkomensklasse in procenten)

Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen in:		Waarvan bedrijven $\geq$ 60% van de S.B.E. in glas aan verwarmde glaagroente bedrijven gelegen in:		
	het Zuidhollands Glasdistrict		het Zuidhollands Glasdistrict		
	Overig Nederland	%	Overig Nederland	%	
Aantal bedrijven	115	56	59	46	47
Aantal ondernemers	140	64	76	53	62
Inkomensklasse	%	%	%	%	%
negatief inkomen	13	13	13	15	10
f 0,- - < f 5 000,-	4	1	8	1	10
f 5 000,- - < f 15 000,-	17	16	21	14	23
f 15 000,- - < f 25 000,-	21	17	28	15	25
f 25 000,- - < f 40 000,-	27	30	21	28	22
f 40 000,- - < f 60 000,-	10	12	7	14	7
f 60 000,- - < f 90 000,-	8	11	2	13	3
	100	100	100	100	100

Tabel B 6. Investerings in duurzame produktiemiddelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven		Waarvan bedrijven gelegen in:			Waarvan bedrijven $\geq$ 60% v/d SBE in glas aan verwarmde glasgroente bedrijven gelegen in:		
	Aantal bedrijven	115	56		59	46		47
			het Zuidhollands Glasdistrict	Overig Nederland	Nederland	Glasdistrict	Overig Nederland	
Investeringen in:								
gebouwen		3 030	3 970	1 270	4 550		1 650	
glasopstanden		2 080	2 910	540	3 280		700	
installaties		5 400	5 080	5 990	5 360		6 830	
machines/werktuigen		6 190	6 020	6 520	6 530		7 700	
overige inventaris		2 620	2 440	2 950	2 710		3 240	
levende inventaris		810	960	510	850		600	
totaal		970	1 170	590	1 340		500	
minus desinvesteringen		21 100	22 550	18 370	24 620		21 220	
		860	450	1 620	510		1 100	
Totaal bruto-investeringen		20 240	22 100	16 750	24 110		20 120	
Afschrijving duurzame prod. middelen		20 310	22 490	16 210	24 330		18 390	
Afschrijving levende inventaris		240	90	530	60		480	
Totale afschrijvingen		20 550	22 580	16 740	24 390		18 870	
Netto-investering	%	310	480	10	280		1 250	
Gehvesteerd vermogen		244 000	276 000	185 000	298 000		209 000	
Netto-investering in % van het gehvesteerd vermogen	%	0	0	0	0		0	1

% = negatief.

Tabel B.7. Mutaties van het vreemd vermogen in 1972 en een specificatie van het vreemd vermogen per 1 januari 1973 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bc bedrijven		Waarvan bedrijven gelegen in:		Waarvan bedrijven $\geq$ 60% van de S.B.E. in glas aan verwarmde glasgroente- bedrijven gelegen in:	
	115	56	het Zuidhollands Glasdistrict		het Zuidhollands Glasdistrict	
			Overig Nederland	Overig Nederland	Overig Nederland	
Aantal bedrijven	115	56	59	46	47	
Stand van het vreemd vermogen per 1-1-1972	117 260	126 670	99 660	139 690	113 480	
Mutaties in 1972						
Materialen en diensten	1 690	2 420	320	2 930	530	
Investerings in produktiemiddelen	% 250	% 460	170	% 660	% 240	
Kort bankkrediet	% 110	% 220	80	% 250	100	
Familieleden	% 770	% 2 010	1 560	% 2 190	2 130	
Particulieren	% 220	% 240	% 180	% 280	% 200	
Rabobanken: vast voorschot	% 2 190	% 3 200	% 290	% 3 760	% 870	
overig	1 860	2 780	150	2 910	% 90	
Overige kredietinstellingen	2 230	3 650	% 440	4 220	% 30	
Totaal	2 240	2 720	1 370	2 920	1 330	
Stand per 1-1-1973						
Materialen en diensten	10 450	13 410	4 930	15 100	5 900	
Investerings in produktiemiddelen	2 770	3 020	2 290	3 250	2 470	
Kort bankkrediet	50	-	160	-	200	
Familieleden	18 250	22 450	10 420	25 400	11 220	
Particulieren	140	60	300	50	120	
Rabobanken: vast voorschot	69 790	67 420	74 200	73 230	85 200	
overig	12 890	15 760	7 520	17 440	8 730	
Overige kredietinstellingen	5 160	7 270	1 210	8 140	970	
Totaal stand per 1-1-1973	119 500	129 390	101 030	142 610	114 810	

% = afgenomen.

Toelichting

De berekening van de afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is in hoofdzaak gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.

De berekening van rente had plaats op basis van 7% over het nader omschreven geïnvesteerde vermogen per 1 januari 1972. Dit geldt niet voor het vermogen dat in de grond is opgesloten waarvoor 3 1/2% is gecalculeerd.

De kosten van de handenarbeid van de ondernemers en gezinsleden zijn berekend op basis van een taxatie van de door hen verrichte hoeveelheid handenarbeid. Deze arbeid is op CAO-basis (incl. het werkgeversaandeel in de sociale lasten) gewaardeerd.

Vrijwel alle groentebedrijven onder glas vallen onder de "Landbouwregeling", dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten en de opbrengsten inclusief omzetbelasting zijn opgenomen.

Vele cijfers (kosten, opbrengsten, vermogen, grondgebruik en arbeidsbezetting) zijn voor de onderscheiden groepen in een gemiddelde per bedrijf tot uitdrukking gebracht. Dit gemiddelde is berekend door de totalen van de absolute cijfers te delen door het aantal bedrijven.

Het gezinsinkomen en de bestanddelen daarvan zijn gemiddeld per ondernemer, het arbeidsinkomen tevens in een gemiddelde per manjaar weergegeven.

1. Het ondernemersoverschot

Het ondernemersoverschot is het verschil tussen de opbrengsten en de kosten. In de kosten is geen bedrag opgenomen als vergoeding voor de functie van leiding en toezicht van de ondernemer. Daar deze kostenelementen derhalve in het ondernemersoverschot aanwezig zijn, mag dit laatste niet zonder meer worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst.

2. Ondernemersoverschot gemiddeld per bedrijf

De kosten, de opbrengsten en het ondernemersoverschot zijn voor elke onderscheiden groep van bedrijven in een gemiddeld bedrag per bedrijf weergegeven.

3. Ondernemersoverschot per f 100,- kosten

Dit kengetal is zowel in een gewogen als in een ongewogen gemiddelde tot uitdrukking gebracht. Bij de berekening van het gewogen kengetal is het totale ondernemersoverschot van alle bedrijven van een groep gedeeld door 1% van het totaal van de kosten van die bedrijven. Voor de berekening van het ongewogen gemiddelde is deze deling voor elk bedrijf afzonderlijk verricht, waarna het gemiddelde van de kengetallen werd vastgesteld.

4. Ondernemersoverschot per f 100,- geïnvesteerd vermogen per 1-1-'72 ¹⁾.

Het geïnvesteerde vermogen is voorgesteld door het bedrag, dat verkregen wordt door optelling van:

1. de verkoopwaarde van de grond;
2. de economische boekwaarde van de dode en de levende inventaris;
3. de normale behoefte aan vlottende middelen.

¹⁾ Deze investering omvat ook de bedrijfsonderdelen die door de ondernemer zijn gepacht.

Inkomen van de ondernemer uit het bedrijf

arbeidsinkomen van de ondernemer	ondernemersoverschot vermeerderd met de als kosten gecalculeerde vergoeding voor de handenarbeid van de ondernemer.
ondernemersinkomen van de ondernemer	arbeidsinkomen vermeerderd met de rente die meer als kosten is berekend dan betaald.
gezinsinkomen van de onderaemer	ondernemersinkomen verhoogd met de - als kosten gecalculeerde - vergoeding voor de handenarbeid van de gezinsleden.